

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Også sendt pr. e-post: postmottak@jd.dep.no, nina.nordby@jd.dep.no og knut-arne.sandvik@jd.dep.no

Deres ref.:
14/7082-NNO

Dok. nr.: 189880

Saksbehandler: Trude Molvik
tm@advokatforeningen.no

20.01.2015

Høring - Forslag til endringer i politiloven og ekomloven - mobilregulerte soner mv.

1. Innledning

Vi viser til departementets høringsbrev av 4.12.2014 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulik erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sonderer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. Saken er forelagt forsvarergruppens høringsutvalg og lovutvalget for IKT og personvern. Forsvarergruppens høringsutvalg består av Arild C. Dyngeland (leder), John Christian Elden, René Ibsen, Knut Rognlien, Mette-Julie Sundby og Inger Marie Sunde. Lovutvalget for Ikt og personvern består av Thomas Olsen (leder), Kirill Miazine, Kjell Steffner, Jarle Roar Sæbø og Jon Wessel-Aas.

Advokatforeningen avgir følgende høringsuttalelse:

2. Advokatforeningens bemerkninger

Advokatforeningen anbefaler at lovendringsforslagene ikke gjennomføres på det grunnlag som nå foreligger.

Forslag til ny politilov § 7 b - tiltakene

Advokatforeningen har merket seg at departementet opplyser at politiet allerede har benyttet mobilregulerte soner som politioperativt tiltak ut fra noe som betegnes som nødrettsbetraktninger. Det er ikke vanskelig å være enig i at en slik rettstilstand er uheldig. I høringsnotatet fremkommer det derimot ikke opplysninger om i hvilke situasjoner slike virkemidler til nå har vært tatt i bruk, eller om nødrettsbetraktninger har vært tilstrekkelig rettslig grunnlag for tiltakene. Advokatforeningen finner det problematisk at det benyttes politioperative tiltak det ikke er lovhjemmel for, og vil sterkt advare mot en argumentasjon om at lovendring bør foretas fordi politiet allerede benytter seg av de foreslåtte tiltakene.

I høringsnotatet er de politioperative fordelene ved bruk av tiltak som beskrevet i lovendringsforslagene, nøye gjennomgått. Uheldige konsekvenser av tiltakene er ikke på samme måte gjennomgått utover at det er vist til at tiltakene kan medføre alvorlige konsekvenser. Disse konsekvensene må også utredes og da av noen som har faglig grunnlag for å kunne foreta slike vurderinger. Så sent som i 2013 (Prop. 69L (2012-2013)) ble mobilregulerte soner som politioperativt tiltak vurdert, men Samferdselsdepartementet vurderte det slik at man ikke ville åpne for ytterligere tiltak enn det som fulgte av politiloven § 17 d (PSTs forebyggende tvangsmiddelbruk). Det savnes en redegjørelse for hva som nå er annerledes kun to år etter denne vurderingen.

Advokatforeningen mener at lovforslagene fremstår som svært omfattende og inngripende i den enkelte borgers personvern og rettssikkerhet. Advokatforeningen anerkjenner at det er viktig å få klargjort rammene for slike tiltak i lovgivningen, slik at praksisen basert på nødrettsbetraktninger opphører. Selv om det er vanskelig å være uenig i at virkemidlene fremstår som hensiktsmessige rent politioperativt slik de presenteres, er forslagene likefullt et utslag av en avveining mellom hva som antas å være effektive virkemidler og borgernes personvern. Videre vil Advokatforeningen påpeke at virkemidlene representerer en forringelse av tjenestekvalitet for samfunnskritisk infrastruktur. I gitte situasjoner vil det kunne oppstå situasjoner som ikke lar seg avverge som følge av slik redusert tjenestekvalitet. Konsekvensene av slike situasjoner kan tenkes å være like alvorlige som konsekvensene lovforslagene skal bidra til å avverge. Det må kreves at disse konsekvensene klarlegges på en faglig forsvarlig måte.

Advokatforeningen mener at lovforslagene representerer en uthuling av Grunnlovens § 102 om borgernes "rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon". Både med henvisning til Grunnlovens § 102 og Den europeiske menneskerettskonvensjonens artikkel 8, samt Den europeiske menneskerettighetsdomstolens praksis, må forholdet til disse bestemmelsene utredes nærmere før man i tilfelle gjennomfører lovforslagene slik de nå lyder.

Forslag til ny politilov § 7 b - domstolsbehandling

Advokatforeningen mener at så vidtrekkende virkemidler som lovendringsforslagene innebærer, uansett forutsetter en domstolsbehandling. Dette er fremgangsmåten etter politiloven § 17 d. Når det i høringsnotatet påpekes at det er viktig med notoritet og en grundig forholdsmessighetsvurdering, er det vanskelig å se at disse tiltakene ikke skal undergis

domstolsbehandling. Det er påpekt i høringsnotatet at tiltakene vil bli benyttet i liten utstrekning, men slike omfattende virkemidler som her foreslås fordrer særskilt gode rutiner for dokumentasjon, etterprøvbarehet og kontroll av bruken. De praktiske problemer med forutgående domstolsbehandling som det vises til i høringsnotatet, vil avhjelpes med bestemmelser om etterfølgende domstolskontroll i hastetilfellene slik som i politiloven § 17 d.

Forslag til ny ekomlov § 6-2a - varsling til og fra Nasjonal kommunikasjonsmyndighet

I ekomloven § 6-2 a foreslås en ny bestemmelse i annet ledd om adgang til at politiet i særlige tilfeller kan beslutte utsatt varsling eller mulighet for å unnlate varsling til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet. Advokatforeningen mener at slik utsettelse eller unnlattelse kan bidra til å svekke aktsomheten ved bruk av virkemidlene. Kontrollregimet knyttet til bruken av virkemidlene fremstår ikke som tilstrekkelig forsvarlig. Det er også åpenbart at det er Nasjonal kommunikasjonsmyndighet som innehar den faglige ekspertise, og dermed kan vurdere de samfunnsmessige konsekvensene av tiltakene. Begrunnelsen i høringsnotatet for unnlatt eller utsatt varsling mener Advokatforeningen ikke kan være tilstrekkelig.

Videre må det være Nasjonal Kommunikasjonsmyndighet som skal vurdere om ekomtilbyder skal varsles. Også her fordi det er Nasjonal Kommunikasjonsmyndighet som har det faglige grunnlaget for å foreta denne vurderingen. Politiet bør derfor ikke ha noen adgang til å pålegge Nasjonal Kommunikasjonsmyndighet å unnlate å varsle ekomtilbyder.

Når kommunikasjonskontroll skjer via teleselskapenes egne systemer, skjer det en automatisk loggføring av hva som gjøres og hvor omfattende og hvor langvarig kontrollen er i det enkelte tilfellet. Det synes ikke å være forutsatt automatisk og detaljert loggføring i forslagene til lovendringer. Det må derfor gis klare regler for politiets plikt til å føre nøyaktig logg over hva som blir gjort i hvert tilfelle, dette for at det skal være kontrollerbart i ettertid.

Metodekontrollutvalget (NOU 2009:15, se punkt 11.14) uttalte seg om forutsetningene for å kunne vurdere og evaluere politiets bruk av skjulte tvangsmidler. Viktige momenter som ble anført var at også kontrollsystemet må underlegges jevnlig og kontinuerlig systematisk evaluering. Metodekontrollutvalget ga en klar anbefaling for fremtiden, med hensyn til å tilrettelegge bedre for dem som skal vurdere og evaluere bruken av og behovet for skjulte tvangsmidler.

3. Oppsummering

Advokatforeningen har på bakgrunn av en helhetlig vurdering kommet til at man på det nåværende tidspunkt går mot forslagene om endringer i politiloven. De foreslåtte tiltak må først utredes på en faglig forsvarlig måte.

Hvis det skal gis hjemmel til tiltakene, må dette uansett forutsette domstolsbehandling.

Det bør ikke gis adgang til unnlatt varsel til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, eller til å pålegge Nasjonal kommunikasjonsmyndighet ikke å varsle ekomtilbyder.

Vennlig hilsen

Erik Keiserud
leder

Merete Smith
generalsekretær